

ВІДГУК

офіційного опонента Будник Олени Богданівни
на дисертацію *Осадченко Тетяни Михайлівни*

«Підготовка майбутнього вчителя до створення здоров'язбережувального середовища початкової школи»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти

В умовах модернізації системи освіти України, зниження рівня життя українців, екологічної та економічної кризи постає проблема збереження та зміцнення здоров'я дітей і молоді, стан якого щороку погіршується. За результатами популяційних досліджень Інституту педіатрії, акушерства і гінекології АМН України, лише 7-10% немовлят народжуються здоровими. У 80-90% учнів, які відстають у навчанні, основною причиною цього є погіршення стану здоров'я, слабкий фізичний розвиток, зниження імунітету до захворювань. Водночас інтенсифікація педагогічного процесу в початковій школі детермінує навчальну перевагу учнів, а також нервово-психічні розлади та емоційне виснаження.

Особливо *актуальніш* є підготовка майбутніх учителів до формування здоров'язбережувального середовища в початковій школі. Власне, цій проблемі присвячена дисертаційна робота Т. М. Осадченко, в якій не лише з погляду виключно науково-теоретичних пошуків, а й практичних можливостей застосування комплексу освітньо-виховних ресурсів здоров'язбережувальної взаємодії в школі 1-го ступеня для цілісного розв'язання проблеми збереження і зміцнення здоров'я учнів, формування їх здоров'язбережувальної компетентності, визначено зміст і напрями конструювання практико-орієнтованого здоров'язбережувального середовища ВНЗ.

Найбільш істотні наукові результати роботи.

1. Науковий апарат дослідження Т. М. Осадченко відповідає вимогам до кандидатських дисертацій. Авторка чітко визначає методологію дослідження, що позитивно позначилося на здійсненні наукового пошуку, обґрунтуванні положень дисертаційної праці в цілому.

Дисертанткою на високому науковому рівні здійснено аналіз сутності і змісту базових понять дослідження, охарактеризовано методологічні підходи (системний, діяльнісний, компетентнісний, середовищний) і принципи успішної реалізації модельованого процесу (наукового пізнання, загальнодидактичні й специфічні принципи), на належному рівні вивчено стан розвитку проблеми дослідження в педагогічній теорії та практиці. З цією метою Т. М. Осадченко використала достатню кількість філософської та психолого-педагогічної літератури з окресленої проблеми.

У результаті теоретичного аналізу автором запропоновано власне визначення змісту ключових понять дослідження, якими є: «здоров'язбереження» (с.16), «освітнє середовище початкової школи» (с.19), «здоров'язбережувальне середовище початкової школи» (с. 21), «здоров'язбережувальний простір особистості молодшого школяра» та «здоров'язбережувальний простір навчального закладу» (с. 22), «підготовка майбутнього вчителя до створення здоров'язбережувального середовища початкової школи» (с. 57) тощо і за логікою виходить на компонентний склад досліджуваного феномена (програмно-змістовий, суб'єктно-соціальний, технологічно-ресурсний, просторово-предметний компоненти).

На основі ґрунтовного аналізу сучасних наукових праць вітчизняних учених у галузі початкової освіти та підготовки вчителя дисертантка вдало виокремила зміст і напрями діяльності вчителя початкової школи щодо створення здоров'язбережувального середовища. Важливо зауважити, що серед цих напрямів визначено інклюзивний (с. 34), що особливо важливо в сучасних умовах, зокрема в контексті проблеми підготовки вчителя до створення здоров'язбережувального середовища в початковій школі.

У вступі на с. 3 автор акцентує на потребі «цілісного розв'язання проблеми збереження і зміцнення фізичного, духовного та соціального здоров'я учнів», далі визначає зміст і структуру поняття «здоров'я», наголошуючи на цих складових. Водночас у цьому переліку *не згадується психічне здоров'я*, яке в школі має особливе значення, враховуючи рівень тривожності у суспільстві, випадки дитячого суїциду, стресові ситуації тощо. У дисертації згадується ця

складова здоров'я в іншому контексті, приміром, діагностичний напрям роботи вчителя передбачає «діагностування порушень фізичного та психічного здоров'я школярів» (табл.1.1), достатньо широко це поняття представлене в додатках, де схарактеризовано сутність поняття «психічне здоров'я», тобто автор його використовує. І далі, в структурі когнітивного компоненту здоров'язбережувальної компетентності майбутнього вчителя початкової школи автор вже визначає «знання про фізичне, психічне, духовне і соціальне здоров'я молодших школярів» (с. 75). Очевидно, *у дисертаційній праці (і в теоретичній, і в практичній частині) доцільно чіткіше визначити ці складові та більш рельєфно окреслити в структурі феномену здоров'я відповідні напрями педагогічної діяльності як органічний синтез саме цих чотирьох складових здоров'я - фізичного, психічного, соціального і духовного.*

2. Відповідно до завдань у дисертаційній праці на належному науковому рівні теоретично обґрунтовано модель підготовки майбутнього вчителя до створення здоров'язбережувального середовища початкової школи, яка містить теоретико-методологічний, змістово-процесуальний та діагностувально-результативний блоки. Вважаємо, що *теоретико-методологічний блок цієї моделі істотно підсилює б виокремлення закономірностей здоров'язбережувальної діяльності вчителя початкової школи.*

Креативність автора виявилась у визначенні педагогічних умов підготовки майбутнього вчителя у визначеному напрямі на основі аналізу наукової літератури, власних міркувань та використання математично-статистичного аналізу, а також їх експериментальній перевірці. Власне характеристики педагогічних умов (формування позитивної мотивації студентів до створення здоров'язбережувального середовища початкової школи на основі вибору продуктивних копінг-стратегій; систематизація і поглиблення знань й умінь майбутніх учителів щодо створення здоров'язбережувального середовища початкової школи на основі інтегрування освітніх курсів й запровадження систем емпіричного навчання та конструювання практико-орієнтованого здоров'язбережувального середовища ВНЗ шляхом оптимального поєднання форм, методів та засобів освітньо-професійної та

фізкультурно-оздоровчої діяльності студентів) присвячений окремий підрозділ дисертації.

Водночас у дисертації зустрічаємо багато описовості, цитування праць учених, *подекуди недостатньо критичного аналізу*, зокрема це стосується теоретичної частини.

Як побажання, вважаємо, що *дисертаційну роботу значно підсилило б використання зарубіжного досвіду щодо створення здоров'язбережувального середовища в початковій школі в організаційно-змістовому контексті та відповідна підготовка вчителя до його формування* (Наприклад, інтенсивне фізичне загартування у приватних школах Франції чи організація безкоштовного здорового харчування для школярів у Фінляндії тощо).

3. Не викликають заперечень обрані здобувачкою критерії, показники, рівні, а також методики, за якими здійснено оцінку стану готовності майбутніх вчителів до створення відповідного середовища початковій школі.

До переваг роботи Тетяни Михайлівни можна віднести її *безсумнівне практичне значення*, яке полягає у впровадженні в практику діяльності ВНЗ: програми формування продуктивних копінг-стратегій майбутніх учителів початкової школи з метою формування їх мотивації до створення здоров'язбережувального середовища; технологічних алгоритмів використання у професійно-педагогічній підготовці циклів емпіричного навчання Л. Джоппін, Д. Колба, К. Мелландера; реалізації методики педагогічної діагностики рівнів сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутнього вчителя початкової школи та авторського міждисциплінарного курсу «Основи створення здоров'язбережувального середовища початкової школи».

Праця носить експериментальний характер. Автором на самодостатньому рівні викладено зміст організації й проведення експерименту. Вражає масштабами, продуманістю, теоретичною обґрунтованістю методика педагогічного експерименту. Йдеться насамперед про діагностичний інструментарій дослідження, представлений у додатках, який має незаперечне практичне значення. Тетяна Михайлівна використала сучасні методи і методики дослідження, що робить результати виконаної роботи дійсно

науковими, валідними. Грамотно проведений педагогічний експеримент, в результаті якого виявлено позитивну динаміку рівнів сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи експериментальних груп (порівняно з контрольними). Помітно, що формувальний експеримент проведено із ретельним урахуванням даних констатувального етапу; переконливості отриманих результатів додає відносна однорідність студентів контрольних та експериментальних груп за якісними і кількісними показниками.

4. *Побажання*: автор користується «Переліком напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у ВНЗ за ОКР бакалавра» 2006 року (с. 7, с. 58, с. 142 та ін. дисертації). Вважаємо, *доцільно дисертантці оперувати новими шифрами спеціальностей*, які відображені в «Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (Постанова МОН України від 29 квітня 2015 р. № 266); відповідно спеціальність «Початкова освіта» за шифром 013.

Висловлені зауваження і побажання мають рекомендаційний характер і не знижують загальної високої оцінки роботи. Як засвідчує зміст дисертації, поставлені завдання у процесі дослідження були виконані, а його результати широко представлені у відповідних розділах. Робота написана на високому науковому рівні, відчувається логічний перехід від однієї частини матеріалу до іншої; вдало сформульовані висновки до розділів і загальні висновки, що дає підстави сприймати її як системне й завершене дослідження.

Джерельна база дослідження. В дисертації використано 314 джерел, з них - 22 іноземними мовами, що є позитивним аспектом виконаної праці.

Структура дисертації виправдана логікою дослідження і послідовно розкриває основні завдання наукового пошуку автора.

Зміст автореферату відображає основні положення дисертаційної роботи. Опубліковані праці достатньо повно висвітлюють отримані автором результати. У дисертації зроблено відповідні узагальнення й висновки, подано змістовні додатки, які можуть бути використані у підготовці майбутніх учителів

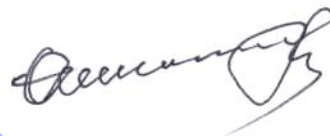
початкової школи, а також у системі післядипломної педагогічної освіти та професійно-педагогічному самовдосконаленні.

Загальний висновок.

Дисертація «Підготовка майбутнього вчителя до створення здоров'язбережувального середовища початкової школи» є самостійним, новаторським дослідженням, відповідає п. п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, вимогам спеціальності 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти, а її автор - Осадченко Тетяна Михайлівна - заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук.

Офіційний опонент –

доктор педагогічних наук, старший
науковий співробітник, завідувач
кафедри педагогіки початкової освіти
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

Будник О.Б.

30 грудня 2016 р.

